

СУЧАСНА СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

УДК: 347.918.2

М. Кучерявенко, д-р юрид. наук, канд. екон. наук, проф.
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків, Україна,
О. Серьогін, канд. юрид. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

РІШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ, ЯК ПІДСТАВА ВІДСТУПУ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ ВІД ПРИНЦИПІВ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проаналізовано можливий вплив обставин, встановлених у рішенні міжнародного комерційного арбітражу (преюдиція) на позицію податкового органу щодо правомірності використання нових податків, уведених з порушенням принципу стабільності оподаткування, наведено приклади судової практики.

Порушення принципів оподаткування призводить до виникнення численних податкових спорів в Україні, суди у яких мають дотримуватись єдиного підходу до обов'язковості для платників податків відповідних змін, що прийняті із порушенням зокрема й принципу стабільності.

Рішення міжнародних комерційних арбітражів не можуть бути преюдицією для відступу від існуючої практики незастосування нових податків, уведених з порушенням принципу стабільності оподаткування на користь податкового органу.

Ключові слова: рішення міжнародного комерційного арбітражу, преюдиція, принцип стабільності, публічно-правовий спір, податковий спір.

Вступ. Базовими нормативно-правовими актами, що регулюють питання захисту прав та інтересів у міжнародному комерційному арбітражі є Конвенція ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (м. Нью-Йорк, 1958 р.), Типовий закон ЮНСІТРАЛ щодо міжнародного торговельного арбітражу (18 сесія Комісії ООН з міжнародного торговельного права (ЮНСІТРАЛ), 1985 р.) та Закон України "Про міжнародний комерційний арбітраж" (1994 р.) [1].

Частиною 2 ст. 1 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" передбачено, що до міжнародного комерційного арбітражу можуть за угодою сторін передавати:

- спори з договірних й інших цивільно-правових відносин, що виникають під час здійснення зовнішньоторговельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, якщо комерційне підприємство хоча б однієї зі сторін розміщено за кордоном;

- спори підприємств з іноземними інвестиціями і міжнародних об'єднань та організацій, створених на території України, між собою, спори між їхніми учасниками, і так само їхні спори з іншими суб'єктами права України; а також спори між адміністратором за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", й емітентом облігацій та/або особами, які надають забезпечення за такими облігаціями, якщо принаймні одна зі сторін спору є підприємством з іноземними інвестиціями.

Водночас відповідно до ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне врегулювання судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод й інтересів фізичних осіб, прав й інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень [2].

У ст. 4 КАС України передбачено, що:

- адміністративна справа – переданий на розв'язання адміністративного суду публічно-правовий спір;
- публічно-правовий спір – спір, у якому: хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, зокрема й на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку з виконанням або невиконанням такою стороною зазначених функцій; або хоча б

одна сторона надає адміністративні послуги на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов'язує надавати такі послуги лише суб'єкта владних повноважень, і спір виник у зв'язку із наданням або ненаданням такою стороною зазначених послуг; або хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу чи процесу референдуму і спір виник у зв'язку з порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи.

Одним із процесуальних засобів забезпечення реалізації гарантії обов'язковості судового рішення є застосування як преюдиційних обставин, встановлених у судовому рішенні, що набрало законної сили, під час судового розгляду іншої справи. Відповідно до сталої судової практики не підлягають доказуванню факти, установлені судовим рішенням, що набуло законної сили, в одній справі для суду під час розгляду інших справ.

Компетенція міжнародного комерційного арбітражу. До міжнародного комерційного арбітражу можуть бути передані спори, що виникли з договірних і цивільно-правових відносин, участь іноземного елементу у спірних правовідносинах є обов'язковою, а характер відносин є лише приватноправовим.

Що ж стосується публічно-правових відносин, які розглядають адміністративні суди, то вони виникають тільки з відносин, що формуються у процесі виконання публічно-владних управлінських функцій, тобто, відповідно до предмета дослідження – у взаємодії державних органів із фізичними та юридичними особами.

Стаття 1 Податкового кодексу України (далі – ПК України) регламентує сферу дії та зазначає, що ПК України регулює відносини, які виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків і зборів, що справляють в Україні, та порядок їхнього адміністрування, платників податків та зборів, їхні права й обов'язки, компетенцію органів, що контролюють, повноваження й обов'язки їхніх посадових осіб під час адміністрування податків і зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства [3].

У ПК України визначено функції та правові основи діяльності контролюючих органів, визначених п. 41.1 ст. 41, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Відповідно, спори, що виникають з приводу

оподаткування, є публічно-правовими спорами, їх урегулюють адміністративні суди за правилами адміністративного судочинства.

Отже, публічно-правовий спір не може бути переданим на розгляд міжнародного комерційного арбітражу.

Податкові спори, як предмет розгляду міжнародного комерційного арбітражу. Відповідно до абз. 1 п. 2 ч. 2 статі 34 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути скасоване, якщо суд визначить, що об'єкт спору не може бути предметом арбітражного розгляду за законодавством України.

У тексті Нью-Йоркської конвенції також закріплено подібне положення. У ст. II (1) зазначено, що "кожна Договірна Держава визнає письмову угоду, за якою сторони зобов'язуються передавати в арбітраж усі або будь-які спори, що виникли або можуть виникнути між ними у зв'язку з будь-яким конкретним договірним або іншим правовідношенням, об'єкт якого може бути предметом арбітражного розгляду".

А у ст. V (2) (а) йдеться: "у визнанні і приведенні до виконання арбітражного рішення може бути також відмовлено, якщо компетентна влада країни, у якій запитується визнання і приведення до виконання, знайде, що: (а) об'єкт спору не може бути предметом арбітражного розгляду за законами цієї країни".

Слід зауважити, що судова практика має приклади застосування ст. 34 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" [4].

Наприклад, надаючи оцінку доводам заявника про необхідність скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу, Колегією суддів судової палати з цивільних справ Апеляційного суду м. Києва (справа № 761/22253/15-ц, ухвала від 16.06.2016) було зазначено: "... Відповідно до ч. 4 ст. 389-5 ЦПК України рішення міжнародного комерційного арбітражу може бути скасовано судом лише з підстав, передбачених міжнародним договором та/або Законом України "Про міжнародний комерційний арбітраж".

Частиною 2 ст. 34 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" передбачено, що арбітражне рішення може бути скасоване судом, зазначеним у п. 2 ст. 6, лише в разі, якщо, зокрема, суд визначить, що об'єкт спору не може бути предметом арбітражного розгляду за законодавством України, або арбітражне рішення суперечить публічному порядку України.

Вказані підстави є вичерпними і розширеному тлумаченню не підлягають.

Однією з підстав звернення до суду із клопотанням про скасування рішення МАК при ТПП України заявник вважає відсутність у МАК при ТПП України компетенції на розгляд спору стосовно вимог про стягнення суми ПДВ, та те, що МАК при ТПП України розглянула публічно-правовий спір про застосування та виконання вимог податкового законодавства України, чим допустила порушення ст. 34 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж".

Однак суд першої інстанції правильно встановив, що вказане твердження не знайшло свого підтвердження матеріалами справи та спростовується укладеним між сторонами договором № КД-7772. У правовідносинах між сторонами відсутні публічно-правові відносини, оскільки жодна зі сторін не є суб'єктом владних повноважень. А йдеться про відшкодування вже сплаченої суми ПДВ, що має приватноправовий характер...".

Отже, оскільки публічно-правові спори, зокрема податкові спори, не можуть бути предметом розгляду міжнародного комерційного арбітражу, навіть, якщо такий

спір і буде розглянутий у межах міжнародного арбітражу, з великою часткою вірогідності можна стверджувати, що відповідне рішення буде скасоване на підставі абз. 1 п. 2 ч. 2 ст. 34 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж".

Примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу у сфері публічно-правових відносин. У ст. 468 Цивільного процесуального кодексу України "Підстави для відмови у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду" передбачено, що клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду не задовольняють у випадках, передбачених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [5].

Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, такі випадки не передбачено, то у задоволенні клопотання може бути відмовлено, зокрема, якщо рішення ухвалено у справі, розгляд якої належить винятково до компетенції суду або іншого уповноваженого відповідно до закону органу України.

Одразу підкреслимо, що відповідні підстави для відмови в задоволенні клопотання є однаковими як щодо виконання рішень іноземного суду, що підлягають примусовому виконанню, так і щодо рішень, які не підлягають примусовому виконанню.

Отже, навіть якщо припустити, що публічно-правовий спір (щодо податків), усупереч положенням Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж", ПК України та КАС України буде розглянуто не національним судом, а міжнародним комерційним арбітражем, з великою часткою вірогідності можна стверджувати, що національним судом буде відмовлено в задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання відповідного рішення міжнародного комерційного арбітражу, оскільки зазначену справу мають розглядати адміністративні суди за правилами адміністративного судочинства [6].

Алгоритм дій національного адміністративного суду у випадку, якщо під час розгляду адміністративної справи щодо оскарження податкових повідомлень рішень стороною спору буде додано до матеріалів справи рішення міжнародного комерційного арбітражу, наприклад, про законність підвищення податків. Слід наголосити, що принцип податкового законодавства (принцип стабільності) закріплений у підп. 4.1.9 п. 4.1. ст. 4 ПК України та передбачає, що зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вносити пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, у якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їхні ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року. Принципово важливо мати на увазі, що встановлені принципи оподаткування не можна розглядати як певні побажання, яких можна дотримуватися, а можна ігнорувати. Через принципи в податкових відносинах сформовано певну систему запобіжників, обмежень, через які законодавець гарантує не просто переважання публічного інтересу, а досягнення балансу інтересів. Ідея збільшення доходів бюджету в умовах переважання публічного інтересу й обґрунтування цього через посилення на ст. 67 Конституції України може призвести до зворотних негативних наслідків. Вузкий погляд на податок як безумовну передачу коштів державі та територіальним громадам без зв'язку з метою й умовами витрачання цих коштів є хибним. Імперативне виконання податкового обов'язку означає передачу коштів платників державі та

територіальним громадам із обов'язковою умовою – фінансування умов існування суспільства, держави, захисту життя та власності громадян⁵. Зрозуміло, що в основі такої складної конструкції узгодженості публічних і приватних інтересів не може не бути принципу стабільності.

В основі реалізації принципу стабільності міститься піврічний термін запізнення набуття чинності правового припису від моменту його прийняття. Це об'єктивна необхідність, оскільки дає можливість платнику підготуватися до змін податкового законодавства, скоригувати режим реалізації податкового обов'язку (перейти на спрощену систему, залишитися на загальній чи навпаки). Це свідчить про наявність об'єктивних підстав досягнення балансу публічного та приватного інтересів у податкових відносинах. Нехтування цим закладає підстави мінімізації податкових надходжень до бюджету. Дія принципу стабільності закріплена у двох аспектах: по-перше, в тому, що будь-які нові податки та збори, їхні ставки мають бути встановлені тільки ПК України (відповідними змінами до нього), але не раніше шести місяців до початку нового бюджетного періоду, у якому такі зміни набудуть чинності; по-друге, зміна податків не може відбуватися протягом бюджетного року, тобто з 1 січня по 31 грудня поточного року.

Окрім цього, ч. 3 ст. 27 Бюджетного кодексу України закріплює, що Закони України або їхні окремі положення, які впливають на показники бюджету (зменшують надходження бюджету та/або збільшують витрати бюджету) і приймаються: не пізніше 15 липня року, що передує плановому, набувають чинності не раніше початку планового бюджетного періоду; після 15 липня року, що передує плановому, набувають чинності не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим.

Аналогічне положення містить ПК України і щодо порядку оприлюднення рішень органів місцевого самоврядування, якими впроваджують нові місцеві податки або змінюють уже наявні.

У підп. 12.3.4 п. 12.3 ст. 12 ПК України (поточна редакція), наприклад, передбачено, що рішення про встановлення місцевих податків і зборів офіційно оприлюднює відповідний орган місцевого самоврядування до 25 липня року, що передує бюджетному періоду, у якому планують застосування встановлюваних місцевих податків та/або зборів або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовують не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим періодом.

Отже, як щодо загальнодержавних податків, так і щодо місцевих податків ПК України застосовує однаковий підхід (принцип стабільності) щодо встановлення податків, зборів та обов'язкових платежів.

Водночас уявімо, що існує рішення міжнародного комерційного арбітражу, яким підтверджено, що держава Україна здатна на свій розсуд підвищувати податки (саме ті податки, щодо яких триває спір у національних судах) [7].

Слід зауважити, що судами напрацьовано певну практику в цьому напрямі. Зокрема, Касаційним господарським судом у складі Верховного Суду в Постанові від 18.02.2021 у справі № 873/89/20 зазначено, що "...Обставини, встановлені рішенням третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, виправдувальним вироком суду у кримінальному провадженні, ухвалою про закриття кримінального провадження і

звільнення особи від кримінальної відповідальності, підлягають доказуванню в загальному порядку при розгляді справи господарським судом. ... аналіз наведених норм свідчить про те, що для господарського суду при вирішенні певного спору преюдиційний характер мають обставини, встановлені рішенням суду в господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, а обставини, встановлені рішенням третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, підлягають доказуванню в загальному порядку при розгляді справи господарським судом (аналогічна правова позиція викладена у постановою Верховного Суду від 12.03.2019 у справі № 904/8537/17, від 11.07.2019 у справі № 910/8665/17)..."

У цьому випадку частиною 8 ст. 78 КАС України передбачено, що обставини, встановлені рішенням третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, підлягають доказуванню в загальному порядку під час розгляду справи судом.

Отже, оскільки рішення міжнародного комерційного арбітражу не встановлює преюдицію (у розумінні ст. 78 КАС України), то податковому органу потрібно буде в загальному порядку доводити правомірність прийняття оскаржуваних податкових повідомлень рішень, зокрема і правомірність використання нових податків, уведених з порушенням принципу стабільності оподаткування. На жаль, сучасний етап законотворення свідчить про хибну тенденцію в розумінні законодавця, коли ігнорування закону є сталим.

Прийняття 30 листопада 2021 р. Закону України № 5600 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень" яскраво свідчить про порушення цього принципу, оскільки багато норм набуває чинності з 01 січня 2022 р. й принципово змінює механізми окремих податків. Сумно, але така ситуація свідчить або про неабізнаність, не фаховість законотворця (що майже гарантовано є винятком), або про ігнорування (читай порушення) закону. Останній варіант ще гірший, бо особа, яка ухвалює закони, усвідомлено їх порушує. У цій ситуації йдеться про порушення загалом верховенства права, оскільки відбувається про ігнорування об'єктивно-обумовленого, зрозумілого регуляторного положення.

Такий спрощений підхід у досягненні вузької мети закладає підстави системних проблем у механізмі правового регулювання загалом. По-перше, якщо законодавець свідомо порушує закон, чому мені це заборонено? По-друге, формується підстава оскарження такого правила поведінки, що призведе до нераціонального витрачання коштів податкових органів і платників при розв'язанні такої суперечки. По-третє, захист фіскального інтересу держави буде покладено на адміністративні суди, які для цього будуть змушені називати чорне білим [8].

Отже, із зазначеного робимо висновок, що наявність рішення міжнародного комерційного арбітражу не є автоматичною підставою для відступу від положень ПК України, зокрема й тих положень, що встановлюють принципи оподаткування. Регулювання принципів оподаткування є виключно сферою дії податкового законодавства (ст. 1 ПК України). Рішення міжнародного комерційного арбітражу можуть ураховувати в окремих аспектах регулювання виконання податкового обов'язку, але лише в ситуації, коли вони не суперечать нормам ПК України, а деталізують їхні приписи в конкретній ситуації.

⁵ Лок Джон. Два трактати про правління / пер. з англ. Павло Содомора. К. : Наш Формат, 2020. С. 175; Смит Адам. Исследование о природе и причинах богатства народов. Москва : Изд-

во АСТ, 2017. С. 547; Давид Рикардо. Начала политической экономии и налогового обложения. Москва : Государственное изд-во полит. л-ры, 1955. С. 129.

Список використаних джерел

1. Конвенція ООН про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень. Неофіційний переклад українською мовою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Text-of-UN-Convention_New-York-1958-4.pdf.
2. Типовий закон ЮНСІТРАЛ щодо міжнародного торговельного арбітражу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_879#Text.
3. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 25. – Ст. 198.
4. Кодекс адміністративного судочинства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

5. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – Ст. 112.

6. Цірат Г.А. Міжнародний комерційний арбітраж: навч. посіб. / Г. А. Цірат. – К.: Алерта, 2019. – 410 с.

7. Берназюк Я. Процесуальні засоби забезпечення реалізації конституційної гарантії обов'язковості судового рішення в адміністративному судочинстві [Електронний ресурс] / Я. Берназюк // Судебно-юридическа газета. – 2020. – 13 квітня. – Режим доступу : <https://bit.ly/2V2gvPY>.

8. Браславський Р. Принцип стабільності та його місце в нормотворчій діяльності у сфері оподаткування / Р. Браславський // Підприємство, господарство і право. – 2017. – № 11. – С. 138–142.

Надійшла до редколегії 12.11.20

M. Kucheryavenko, Dr of Science (Law), Prof.
Yaroslav Mudryi National University of Law, Kharkiv, Ukraine,
O. Seryogin, PhD, Associate Prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION AWARDS AS THE GROUNDS FOR DEVIATION OF THE ADMINISTRATIVE COURT FROM THE PRINCIPLES OF TAXATION IN UKRAINE

The article analyzes the possible impact of the circumstances established in international commercial arbitration awards (prejudice) on the position of the tax authority on the legality of the use of new taxes adopted in violation to the principle of tax stability, gives examples of case law.

Violation of the principles of taxation leads to numerous tax disputes in Ukraine, in which the courts must adhere to a single approach to the obligation of taxpayers to make appropriate changes, adopted in violation to the principle of stability.

International commercial arbitrations awards cannot be a prejudice to change existing practice of non-application of new taxes adopted in violation to the stability principle of taxation in favor of the tax authority.

Keywords: international commercial arbitration awards, prejudice, principle of stability, public law dispute, tax dispute.

УДК 347.77

М. Лазаренко, канд. юрид. наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ДОГОВІР ПРО ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХНЬОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Присвячено з'ясуванню правової природи договору про трансфер технологій, його змісту й істотних умов. Визначено предмет договору про трансфер технологій. Наголошено на необхідності уточнення переліку об'єктів права інтелектуальної власності, що можуть бути об'єктом трансферу технологій. З'ясовано, що поряд з об'єктами права інтелектуальної власності до об'єктів технологій також належать інші об'єкти, що має наслідком обмеження в можливостях застосування положень глави 75 ЦК України до таких договорів. Зроблено висновок про надмірність переліку істотних умов договору про трансфер технологій і зазначені ризики, настання яких може бути наслідком відсутності відображення в договорі про трансфер технологій кожної такої істотної умови. З позиції юридичної доктрини проаналізовано наявні правові підходи до розуміння істотних умов договорів щодо трансферу технологій, обґрунтовано скорочення переліку істотних умов договорів про трансфер технологій шляхом унесення змін до законодавства України.

Ключові слова: трансфер технологій, технологія, патент, договір, істотні умови.

Вступ. Роль договору важко недооцінити, оскільки внаслідок його укладання сторони самостійно визначають права й обов'язки, тим самим встановлюючи для себе прийнятний правовий режим регулювання взаємних відносин. Договір як юридичний факт має наслідком виникнення зобов'язання, тобто приводить до перенесення нормативних принципів – абстрактних правових норм, що містяться в цивільному законодавстві, у площину конкретних правових відносин [1, с. 72].

Не є винятком і сфера трансферу технологій, оскільки саме комерціалізація об'єктів технологій, що здійснюється, зокрема й завдяки договорам про трансфер технологій, є однією із рушійних характеристик розвиненого економіки. Незважаючи на те, що в Україні законодавчий базис з питань нормативно-правового регулювання трансферу технологій був упроваджений ще 2012 р. з прийняттям Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій", окремі його положення досі не гармонізовані повною мірою із положеннями Цивільного кодексу України і не відповідають реаліям правозастосовчої ні національної, ні світової практики. Через що юридичний понятійно-категоріальний апарат у сфері технологічного трансферу, а також нормативно-правові умови й особливості укладання договорів про трансфер технологій в Україні потребують уточнення й удосконалення.

Трансфер технологій і договори про трансфер технологій були предметом досліджень вітчизняних науковців, таких як В. Дмитришин, К. Іванова, Ю. Капіца, І. Новікова, Б. Падучак, С. Петренко, О. Орлюк. Однак проведені дослідження не висвітлюють усі аспекти цивільно-правового регулювання договірних відносин у трансфері технологій станом на тепер, що зумовлює актуальність пропонованого дослідження.

Основна частина. Нині, згідно із чинним законодавством, договір про трансфер технологій визначають як договір, укладений у письмовій формі між особами, яким належать та/або яким повністю чи частково передають майнові права на технологію або її складові [2]. Попередня редакція Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" містила орієнтовний перелік договорів про трансфер технологій, серед яких визначали такі договори: про поставку промислової технології; технічно-промислової кооперації; про надання технічних послуг; інжинірингу; про створення спільних підприємств; про надання в оренду або лізинг складових технологій, обладнання; комерційної концесії (франчайзингу). Поточна редакція закону містить лише бланкетну норму, згідно з якою трансфер технологій відбувається за допомогою договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, але з урахуванням істотних умов договору про тра-